

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2023

YEARBOOK

2023



**ГОДИНА 14
БРОЈ 21**

**VOLUME 14
NO 21**

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ



ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2023
YEARBOOK
2023

ГОДИНА 14
БР. 21

VOLUME XIV
NO 21

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY



ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Луци Караниколова -Чочоровска

Издавачки совет

проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Луци Караниколова -Чочоровска
проф. д-р Светлана Јакимовска
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамарик – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Годорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луци Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова,
проф. д-р Даринка Маролова, проф. д-р Весна Коцева, доц. д-р Надица Негриевска,
доц. д-р Марија Крстева, доц. д-р Наталија Поп Зариева, проф. д-р Игор Станојоски,
проф. д-р. Лидија Камчева Панова

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

м-р. Лилјана Јовановска (македонски јазик)
доц. д-р Сашка Јовановска (англиски јазик)
доц. д-р Наталија Поп Зариева (англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип
Република Северна Македонија



YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Editorial board

Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Prof. Vesna Koceva, PhD, Prof. Nadica Negrievska, PhD,
Prof. Marija Krsteva, PhD, Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, Prof. Igor Stanojoski, PhD,
Prof. Lidija Kamceva Panova, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska, MA (Macedonian language)

Prof. Saska Jovanovska, PhD, (English language)

Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, (English language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia





СОДРЖИНА CONTENTS

Книжевност / Literature

Јованка Денкова

РОМАНОТ „СРЕДБА ВО ОСАМЕНАТА КУЌА“ ОД ПЕТРЕ ДИМОВСКИ
– КАКО КРИК ЗА ПОГОЛЕМА СВЕШНОСТ И ПРЕТПАЗЛИВОСТ

Jovanka Denkova

THE NOVEL “MEETING IN THE LONELY HOUSE”
BY PETRE DIMOVSKI - AS AN OUTCRY OF YOUNG PEOPLE FOR
GREATER AWARENESS AND CAUTION 9

Мерал Шехаби-Весели, Лулјета Адили-Челику

БИБЛИЈАТА КАКО ИНТЕРТЕКСТ ВО ДЕЛОТО
„ТАТКОТО МУСА ГОЛ“ НА ЧАЈУПИ

Meral Shekabi-Veseli, Luljeta Adili-Cheliku

THE BIBLE AS AN INTERTEXT IN THE WORK
BAVA MUSA LAKURIQ BY ÇAJUPI 19

Марија Леонтиќ

ПОЕТСКИТЕ КНИГИ НА ФЕРИД МУХИЌ

Marija Leontik

FERID MUNIC'S POETRY BOOKS 31

Маријана Ѓорѓиева

РЕЛИГИОЗНИТЕ АСПЕКТИ ВО ГЕРМАНСКОЈАЗИЧНАТА
ЕКСПРЕСИОНИСТИЧКА ПОЕЗИЈА

Marijana Gjorgjieva

THE RELIGIOUS ASPECTS OF GERMAN LANGUAGE
EXPRESSIONIST POETRY 43

Култура / Culture

Софија Иванова, Ана Витанова-Рингачева

ВОДАТА И КАМЕНОТ КАКО СИМБОЛИ ВО НАРОДНАТА
ТРАДИЦИЈА НА СВЕТИ НИКОЛЕ И СВЕТИНИКОЛСКО

Sofija Ivanova, Ana Vitanova-Ringacheva

WATER AND STONE AS SYMBOLS IN THE FOLK TRADITION
OF THE TOWN SVETI NIKOLE AND THE SURROUNDING AREA 57

Маријана Ѓорѓиева

СОЦИОЛОГИЈАТА И РЕЛИГИЈАТА

Marijana Gjorgjieva

SOCIOLOGY AND RELIGION 73



Јазик / Language

Билјана Ивановска, Гзим Цафери НЕОЛОГИЗМИ ВО СОВРЕМЕНИОТ ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ДИГИТАЛНИОТ РЕЧНИК OWID Biljana Ivanovska, Gëzim Xhaferrri NEOLOGISMS IN MODERN GERMAN PRESENTED BY THE DIGITAL DICTIONARY OWID	89
--	----

Ана Коцева THE VARIABILITY OF LINGUISTIC POLITENESS	99
---	----

Методика на наставата по јазик / Language teaching methodology

Марија Гркова-Беаер ЗНАЧЕЊЕТО НА МЕТОДИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК Marija Grkova-Beader THE IMPORTANCE OF METHODS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	109
---	-----

Emin Idrizi TEACHERS' KNOWLEDGE AND INCORPORATION OF THE 21ST CENTURY SKILLS IN LANGUAGE TEACHING	119
--	-----

Преведување / Translation

Лидија Таушански, Даринка Маролова ПРАВНИТЕ АКТИ ВО ПРЕВОДОТ ОД МАКЕДОНСКИ НА ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК Lidija Taushanski, Darinka Marolova LEGAL ACTS TRANSLATED FROM MACEDONIAN TO GERMAN LANGUAGE	133
---	-----

Меги Димова, Даринка Маролова ПРИМЕНА НА ПРЕВЕДУВАЧКИ ПОСТАПКИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА НОВЕЛАТА „МАЛИОТ ГОСПОДИН ФРИДЕМАН“ ОД ТОМАС МАН Megi Dimova, Darinka Marolova APPLICATION OF TRANSLATION PROCEDURES IN THE MACEDONIAN TRANSLATION OF THE NOVELLA LITTLE HERR FRIEDMANN BY THOMAS MANN	143
--	-----

ПРИМЕНА НА ПРЕВЕДУВАЧКИ ПОСТАПКИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА НОВЕЛАТА „МАЛИОТ ГОСПОДИН ФРИДЕМАН“ ОД ТОМАС МАН

Меги Димова¹, Даринка Маролова²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
megi.162576@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
darinka.marolova@ugd.edu.mk

Апстракт: Предмет на истражување на овој труд се преведувачките постапки и нивната примена при преведување на новелата „Малиот господин Фридеман“ од Томас Ман на македонски јазик. Во трудов се врши анализа на извесни секвенци од новелата, кои се преведуваат со примена на преведувачки постапки и дополнително се објаснуваат и образложуваат, со паралелно набљудување на германските сегменти и нивните преводи на македонски јазик. Истражувањето се врши низ призмата на теориската рамка на дел од преведувачките решенија кои ги нудат Вине и Дарбелне (1995), но земена е предвид и анализата на Никодиновска (2009). Целта на ова истражување е да се идентификуваат спецификите на два јазични системи (германскиот и македонскиот) преку примена на преведувачките постапки кои преведувачите свесно или несвесно ги применуваат при преведување литературни дела.

Клучни зборови: преведување, преведувачки постапки, еквивалентност, книжевен превод

APPLICATION OF TRANSLATION PROCEDURES IN THE MACEDONIAN TRANSLATION OF THE NOVELLA *LITTLE HERR FRIEDMANN* BY THOMAS MANN

Megi Dimova¹, Darinka Marolova²

¹ Faculty of Philology, Goce Delcev University
megi.162576@ugd.edu.mk

² Faculty of Philology, Goce Delcev University
darinka.marolova@ugd.edu.mk

Abstract: The research subject of this paper are the translation procedures in the novella “Little Herr Friedemann” by Thomas Mann, in which a review of the translation procedures is given, as well as parallel translation from German to Macedonian language through sentence examples, and additional explanation is provided. The research is carried out through the prism of the theoretical framework of the translation solutions offered by Vine and Darbelne, but

Nikodinovska's analysis is also taken into account. The purpose of this research is to identify the specifics of two language systems (German and Macedonian) through the application of translation procedures that translators consciously or unconsciously apply during literary translation.

Key words: *translation methods, literal translation, calque, transposition, modulation, equivalence*

Вовед

При преведување на секое литературно дело преведувачот постојано е изложен на разни предизвици и се конфронтира со безброј транслатолошки проблеми, кои главно произлегуваат од самиот текст, т.е. од оригиналот. „За таа цел постојат преведувачки постапки, кои служат за изнаоѓање решение за некој конкретен проблем“ (Маролова 2014: 12), такви се: транскрипцијата, буквалниот превод, приближниот превод, парафразата, транспозицијата, модулацијата, адаптацијата, вметнувањето и испуштањето, кои особено важат за преведување од македонски на германски јазик. Преведувачките постапки можат да се користат на јазично ниво, на ниво на лексика, граматика и текст. (сп. Вине и Дарбелне¹, 1995) Целта на овој научен труд е да се покаже честата примена на преведувачките постапки при преведување на книжевни дела од германски на македонски јазик, а како корпус на истражување е земена новелата „Der kleine Herr Friedemann“ („Малиот господин Фридеман“), издадена 1898 од Томас Ман.

За целите на анализа примерите од германски на македонски јазик ги преведе Меги Димова.

Преведувачки постапки и нивната примена согледана преку примери од новелата „Малиот господин Фридеман“

Примената на преведувачките постапки главно зависи од видот на текстот (проза или поезија), од односот меѓу јазиците, од публиката итн. Во една реченица можат да се применат повеќе преведувачки постапки (сп. Вине и Дарбелне 1995: 40). Понатаму во текстот се осврнуваме на секоја преведувачка постапка која ја сметаме за особено релевантна при преведувањето книжевни текстови.

Транскрипција

Транскрипција значи пренесување на зборот од еден во друг јазик со адаптација кон начинот на изговор во култура-цел. Пренесувањето на гласовите треба да одговара на фонетскиот систем на целната култура. Оваа постапка најчесто се применува кај превод на личните имиња (антропоними)

¹ Вине и Дарбелне (Vinay, J. P., Darbelnet, J.) во нивното дело „Comparative Stylistics of French and English: a methodology for translation“ предлагаат седум преведувачки постапки (заемање, транспозиција, модулација, еквивалентност, калка, буквален превод и адаптација).

и на географските поими (топоними), но и кај „непреводливите“ зборови² и изрази, кои претставуваат специфична одлика на дадената култура. Флорин и Влахов (1969: 14) истакнуваат дека ѝпри пренесување на реалиите мислата на преведувачот во преводот е насочена најмногу кон „транскрипцијата“. Преземените зборови може и да се маркираат со курзивни букви или да бидат издвоени со наводници за подобра визуелна перцепција. Правилата за транскрипција ги има во Правописот на македонскиот јазик (десетто поглавје: „Транскрипција и транслитерација на туѓите имиња на македонски“ (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје, 2017).

Преведувачката постапка транскрипција ја примениме кај сите антропоними и топоними, кои се среќаваат во новелата. Така, личните имиња: *Hagenstorm, Stephens, Henriette, Frederike, Friedemann, Johannes, Telramund* и *Lohengrin* се транскрибираат како *Хагеништорм, Штефенс* (гласот *s* пред *p/t* се изговара *ш*), *Хенриете, Фредерике, Фридеман* (бидејќи *ie* се изговара *и*), *Јоханес, Телрамунд и Лоенгрин*. Од топонимите во новелата се среќава името на германскиот град *Deidesheim*, кој е транскрибиран како Дајдесхајм (*ei* на македонски се изговара како *aj*).

Транспозиција

Транспозицијата е една од најприменуваните постапки при преведување. При транспозицијата граматичката структура од појдовниот текст се изразува со поинакви граматички структури во јазикот-цел, а сепак идејата, смислата останува иста. „Транспозицијата се врши на морфосинтаксичко ниво“ (Никодиновска 2009: 109). Новелата избилува со можности за преведување по пат на транспозиција, но за целите на анализата издвоивме само неколку примера.

Пример бр. 1. „Frau von Rinnlingen ging mit einem leichten Kopfnicken vorüber [...]“

Превод: „Госпоѓата фон Ринлинген помина, благо *кимнувајќи со главицата* [...]“

Со цел реченицата да биде во духот на самиот јазик-цел, во примерот е направена морфолошка замена од сложена именка, составена од именка + глагол во глаголки прилог + предлог + членувана именка.

Пример бр. 2 „Er liebte die Musik und besuchte alle Konzerte, die etwa in der Stadt veranstaltet wurden.“

Превод: „Ја сакаше музиката и ги посетуваше сите концерти, кои *се ооржуваа* во градот.“

Во вториот пример се забележува синтаксичка замена кај категоријата залог, т.е. во оригиналот реченицата е во пасив, а во преводот е пренесена со повратна конструкција на глаголот со помош на повратната заменка *се*.

² Зборови кои именуваат такви елементи на историја, култура и даден народ, какви што не се среќаваат кај други народи и на други места. („Непреводливото во преводот“ од С. Влахов и С. Флорин 1969: 2)

Модулација

Преведувачката постапка модулација претставува еден вид приближен превод, при што настапуваат промени и во формата и во дискурсот и се создава нова слика, нова реалност. Никодиновска (2009: 110) истакнува дека „модулацијата се користи со цел преведената пораката да биде во согласност со духот и со обичаите на јазикот-цел“.

Пример бр. 3. „Es war ihm unerträglich heiss, und er fühlte, *wie die Flammen in ihm auf und nieder schlugen*, und wie es in seinem müden Kopfe unerbittlich rochte ...“

Превод: „Му беше неподносливо жешко и чувствуваше како го облеваат топли бранови, и како нешто безмилосно пулсираше во неговата уморна глава ...“

Курзивно маркираната реченица на германски јазик буквално може да се пренесе како „*како удираа ѝламени нагоре и надолу во него*“. Во преводот на македонски јазик е направена промена во формата и во дискурсот, со тоа што именката *ѝламени* е заменета со „*бранови*“, а потоа е додадена и придавката „*ѝойли*“ за да се постигне ист ефект кај читателот – припадник на културата-цел.

Пример бр. 4. „Ach, ergötzte es sie, ihn hilflos zu machen und *ausser sich zu bringen*. Konnte sie, wenn sie ihn durchschaute, nicht ein wenig Mitleid mit ihm haben?“

Превод: „Ах, тоа ја насладуваше да го прави беспомошен и *оа ѓо ваги оо кожа*. Зарем не можеше, кога ќе му ги прочиташе мислите, да покажеше *барем ѝпрошка* сожалување?“

И кај овој пример доаѓа на виделина поинаква слика, имено *вагењейо оо кожа*, за разлика од оригиналот каде што изразот *ausser sich bringen* се претставува како излегување од самиот себе. Со менување на дискурсот од *малку* (герм. ein wenig) во „*барем ѝпрошка*“ во комбинација со додавање на елементот *барем* е предизвикана поголема емоционална реакција кај читателот.

Адаптација

Адаптацијата претставува еден вид слободен превод и е една од постапките која ја предлагаат Вине и Дарбелне. Со оваа постапка се врши адаптирање на една ситуација во друга, т.е. дека се врши замена на една културна и општествена реалност со друга, која има иста функција или иста вредност како првата. Според Вине и Дарбелне „адаптацијата е особено честа во преводи на наслови на книги и на филмови“ (Вине и Дарбелне, 1995, стр. 39). А, освен тоа, адаптацијата се применува и при преведување пословици, фразеолошки изрази (како во пр. 5) и кај детската литература.

Пример бр. 5. „Nun war es entschieden, und es gab kein Zurück. *Mochte alles seinen Gang gehen, dachte er.*“

Превод: „Сега е решено и немаше назад. Како требало да биде, така нека биде.“

Парафраза

Парафразата е преведувачка постапка преку која се објаснува некој поим на начин што се наведуваат повеќе лексички средства со цел да се предадат најважните функции и карактеристики на тој поим (Маролова, 2014, стр. 23).

Пример бр. 6 „Es herrschte *Geklirr*, *Geklapper* und ein warmer Dunst [...]“

Превод: „Просторот го исполнуваа звуци од тропанџа на лажици, клопотења и топла миризма [...]“

Во примерот бр. 7, лексемата *Cylinder* е експлициран во вид на дефиниција, т.е. е парафразиран.

Пример бр. 7. „Und er zog seinen schwarzen Sonntagsanzug an, nahm *Cylinder* und Stock und ging [...]“

Превод: „Си го облече својот црн неделен костим, ги зеде шеширот во форма на цилиндар и бастунот и отиде [...]“.

Вметнување

Оваа преведувачка постапка, истакнува Маролова (2014), се применува со цел да се објасни некој израз, доколку преведувачот смета дека тоа е неопходно, во спротивно изразот не би бил разбран од читателот, а за објаснување потребно е да се употреби барем еден збор повеќе за да се објасни значењето. Кованицата *Kastanienallee* во пример бр. 8 се експлицира со додавање на зборот дрва со цел да му се разјасни на читателот дека целата авенија е со костенови дрва, а не со костени, како плодови распостранети насекаде по земјата.

Пример бр. 8. „*Kastanienallee*“

Превод: „Авенија од костенови дрва“

Како пример за додавање нудиме уште едно преводно решение за превод на лексемата *Cylinder* (која ја парафразираме во пример бр. 7), но овој пат со вметнување на дополнителни информации во фуснота, додека самиот збор едноставно се транскрибира:

Пример бр. 9. „Und er zog seinen schwarzen Sonntagsanzug an, nahm *Cylinder* und Stock und ging [...]“

Превод: „Си го облече својот црн неделен костим, ги зеде *цилиндароџ*³ и бастунот и отиде [...]“

Испуштање

При примена на оваа преведувачка постапка преведувачот испушта елементи од изворниот текст во целниот текст, кои не се од големо значење за транслатот.

³ цилиндар – машка шапка изработена во форма на цилиндар по потекло од јужен Тирол, висока околу 15 см, која се носела во втората половина на 19 век

Пример бр. 10 „Ausserdem fast sämtliche Offiziere der Garnison, ein alter, beliebter Arzt, ein paar Juristen und was sonst den ersten Kreisen *sich beizählte*.“

Превод: „Освен тоа, скоро сите офицери од гарнизонот, еден стар, многу баран лекар, неколку правници и кој ли уште не од највисоките кругови.“

Во наведениот пример е испуштен повратниот глагол *sich beizählte* (мк. *се вбројуваат*), бидејќи со негов буквален превод само би се обременила реченицата.

Приближен превод

Приближниот превод значи употреба на израз во јазикот-цел кој ќе има блиско или слично значење со изразот од изворниот јазик“ (Маролова 2019: 33) и се разгледува преку лексичките замени конкретизација и генерализација (неутрализација).

а) Конкретизација

Конкретизација значи замена на лексема со широко лексичко поле со лексема со потесно семантичко поле.

Пример бр. 11. „Am folgenden Abend *gab* man im Stadttheater den »Lohengrin«, und alle gebildeten Leute waren anwesend.“

Превод: „Следната вечер во градскиот театар *се изведуваше* »Лоенгрин« и сите образовани луѓе беа присутни.“

Во преведување е применета конкретизацијата на глаголот *gab* (инфинитив *geben*, мк. *дава*). Но, во оваа конотација, бидејќи истиот се однесува на именката »Lohengrin« (име на опера), го конкретизираме со глаголот *изведува* или *џрикажува*. Тоа значи дека глаголот *geben* има пошироко семантичко поле, а преку примена на оваа постапка се врши замена со лексема со потесно семантичко поле (*изведува*).

б) Генерализација

Генерализација се применува кога лексема со потесно значење ќе се замени со лексема со пошироко значење. Во дванаесеттиот пример глаголот *fahren* (мк. *вози*) е генерализиран со глаголот *си оди*.

Пример бр. 12. „Sie hat eine Spazierfahrt gemacht und *fährt* nun nach Hause.“
Превод: „Таа беше да се повози малку и сега (ќе) си оди дома.“

Буквален превод

Никодиновска (2009) истакнува дека „буквалниот превод претставува преформулирање збор за збор на изворниот текст во јазикот-цел“ (стр. 93) и истиот може да се оствари со прекоридање на лексички единици 1 : 1.

Пример бр. 13. „Gemütliche Grosskaufleute mit ihren Gemahlinnen und *Töchtern* waren hier versammelt.“

Превод: „Овде беа собрани пријатни трговачи на големо со своите сопруги и ќерки.“

Калка

Калката е буквален превод на една лексема или термилошка синтагма која има за цел да ја пополни лексичката празнина во јазикот на примателот. Според Вине, калката е прикривање на немоќта да се создаде нов термин или да се најде вистинскиот збор (во Никодиновска). Јовановиќ (2011) истакнува дека тоа еден вид позајмување на смислата на странскиот збор и вклопување на неговото значење во лексичкиот систем на јазикот-цел. Во примерот 11 кованицата *миџрена* – *сѝик* директно е преземена при превод во македонскиот од германскиот јазик.

Пример бр. 14. «Soll ich Dir meinen *Migränestift* leihen»?
Превод: «Да ти го позајмам ли мојот *миџрена* - *сѝик*»?

Заклучок

По детална анализа на преводот на оваа новела преку јасни примери изведуваме заклучоци за најчесто користените преведувачки постапки при преведување на книжевен текст од германски на македонски јазик.

Може да заклучиме дека најчесто е потребна примена на повеќе од една преведувачка постапка за да може соодветно да се преведе некоја лексема/ синтагма/реченица. Во овој труд ги разгледаваме преведувачките постапки: транскрипција, транспозиција, модулација, адаптација, парафраза, вметнување, испуштање, приближен превод, буквален превод и калка, како најчесто применувани постапки. Притоа дојдовме до заклучок дека имаме потреба од нивна постојана примена кога преведуваме книжевен текст од германски на македонски јазик, но и обратно.

За превод на топонимите и антропонимите се применува преведувачката постапка транскрипција. Кога сакаме на предизвикаме емоционален ефект, создаваме појава на поинаква слика преку преведувачката постапка модулација. А кога наидуваме на културно-специфични феномени како комуникациски фразеологизми, поговорки и сл., тогаш преку постапката адаптација вршиме адаптирање кон културата-цел, но често и парафразираме. Имаме право и да го збогатуваме јазикот-цел, особено кога преведуваме на македонски јазик, со заемање на зборови по пат на транскрипција или со калкирање. Со цел читателот соодветно да го разбере текстот, вметнуваме дополнителни информации, но е дозволено е и испуштањето на елементи под услов да не се наруши разбирливоста на транслатот.

Дали еден транслат ќе ги задоволува критериумите за квалитетен превод, во голема мера зависи од умешноста на преведувачот да се ослободи од идејата за превод збор за збор (за ова се залагал Цицеро уште во антиката), и да успее да воспостави функционална, односно прагматичка еквиваленција, затоа што на крајот на краиштата целта на еден книжевен текст е да предизвика извесни ефекти и реакции кај читателот.

Користена литература

- [1] Влахов С., Флорин С. (1969) *Непреводимото в превода*. Народна култура, Сојуз на преведувачи во Бугарија <http://www.translatorslair.com/files/Neprevodimoto-v-prevoda-realii-Vlahov-Florin.pdf>
- [2] Јовановиќ, В (2011). *О неким особеностима семантичког калкирања у војној терминологији*. Наш језик, Институт за српски језик САНУ, Београд (47) p.p.47–54, <https://dais.sanu.ac.rs/bitstream/id/29845/jovanovic.kalkiranje.2011.pdf>
- [3] Маролова, Д.; Рау, П. (2014). *Скријџа њо ѓредмејоџ ѓреведување и џолкување од македонски на ѓермански јазик*. Штип: УГД.
- [4] Маролова, Д. (2019). *Скријџа њо ѓредмејоџ ѓреведување и џолкување од македонски на ѓермански јазик*. Штип: УГД.
- [5] *Правоџис на македонскиоџ јазик*, второ издание (2017). „Институт за македонски јазик – Крсте Мисирков“ – Скопје (207–214) p.p. 185–298 <https://pravopis.mk/sites/default/files/Pravopis-2017.PDF>
- [6] Никодиновска, Р. (2009). *Дџдакџџика и евалуаџија на ѓреведувањеџо од иџџалијански јазик на македонски и обраџно*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“

*

- [1] Vinay, J.P, Darbelnet, J. (1995) *Comparative Stylistics of French and English: a methodology for translation*. Amsterdam/Philadelphia: „Bejnamins Translations Library“, file:///C:/Users/user/Downloads/comparative%20stylistics%20of%20french%20and%20english.pdf
- [2] Mann, T. (1898) „*Der kleine Herr Friedemann*“ Berlin, Fischer Verlag

